

THE DIMENSION OF FAITH IN ION HOREA'S POETRY

Anamaria Ștefan (Papuc), PhD Candidate, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureș

Abstract: In the history of domestic lyricism, religious poetry was a constant, despite the fact that there were some gaps, especially with the communist regime, when it became taboo. Man, being loved by God, in order to find balance is in constant search of divinity. Influenced by the spirit of Lucian Blaga's philosophical and lyrical drama of Tudor Arghezi and Vasile Voiculescu. Horia Ion's poetry has a less coordinated exploited by literary criticism. Addressing such poems, it appears to the transylvanian poet as a spiritual necessity, considering that between poetry and belief there is a strong symbiosis. His poetry can not express what one feels Ion Horia lives and becomes an expression of self. Focused on confessions, psalms and prayers, this paper aims to present various situations in which there Deity is depicted in his poetry and relations are established between Creator and poet.

Keywords: psalms, prayers, homo religiosus, belief, Deity

În istoria lirismului autohton, inspirația religioasă a reprezentat o constantă, în ciuda faptului că au existat unele sincope, mai ales odată cu instalarea regimului comunist când a devenit un subiect *tabu*. Literatura nu poate face abstracție de dimensiunea profundă a ființei umane, și anume de aceea de *homo religiosus*. Omul, ființă apofantică, pentru a-și găsi echilibrul se află într-o continuă căutare a lui Dumnezeu. Poezia de inspirație creștină își trage seva din imnurile religioase ale Bisericii primare, „din epistolele Sfântului Apostol Pavel se vede clar că în adunările de cult se întrebuițau nu numai *Psalmii* și cântările din *Biblie*, ci și cântări duhovnicești, care nu sunt decât creația entuziasmului religios al celor dintâi creștini.”¹ În ceea ce privește vechimea acestui exercițiu cărturăresc, nu putem omite observația lui Dan Horia Mazilu cu privire la „seria scriitorilor străromâni, prin întinderea sa în timp, argumentează tocmai continuitatea acestei îndeletniciri și face din spațiul daco-roman sau protoromânesc un loc integrat pe deplin în ansamblul unor preocupări ce aveau drept scop producerea cărții.”² Poezia religioasă a ultimelor decenii e cuprinsă de emoția căutării lui Dumnezeu și fiecare poet vrea să-L întâlnească, iar modalitatea pe care o alege e rugăciunea literară. Maria-Daniela Pănzăan consideră că poezia religioasă e un remediu sufletesc nu doar pentru cel care o scrie, ci și pentru cititor, iar meritul acestor texte e că „reușesc să transfigureze sufletul omului” și „îl ridică pe poet / cititor la rangul de împreună-lucrător cu Dumnezeu la frumusețea lumii.”³

În lucrarea de față ne-am propus să evidențiem modul cum se raportează poetul ardelean Ion Horea la credință și la sacru, în general. Influențată de „duhul filosofic al declamației blagiene”⁴ și de dramatismul versurilor lui Tudor Arghezi și ale lui Vasile Voiculescu, poezia lui Ion Horea are o coordonată spirituală mai puțin remarcată de critica literară. Această componentă a liricii sale e rodul viziunii creștine asupra existenței umane. Abordarea unei astfel de poezii îi apare poetului transilvănean ca o necesitate spirituală, considerând că între poezie și credință există o puternică simbioză. Astfel, mărturisește

¹ Petre Vintilescu, *Poezia imnografică*, Cluj-Napoca, Editura Renașterii, 2005, p. 8-9

² Dan Horia Mazilu, în *Cuvânt înainte la Antologia 1700 de ani de poezie religioasă*, Alba Iulia, Editura Ager, 2003, p. 6.

³ Maria – Daniela Pănzăan, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006, p. 22

⁴ Geo Vasile, „Iconografie transilvăneană” în *România literară*, an XXXIX, 30 iunie, 2006, p. 10

deschis că „poezia se însoțește cu rugăciunea. Poezia este rugăciune. Este crezul în actul creației. Încredere în demnitatea de om, ca și credința.”⁵ Forma poetică prin care alege să-și exprime sentimentul credinței este psalmul și rugăciunea. Poezia sa vine să exprime ceea ce omul Ion Horea trăiește și simte, devenind o exprimare a sinelui. Cu toate că în unele poezii, sentimentul religios nu este declarat, el poate avea semnificația unui act de credință din crusta căruia iese la iveală sacrul. Poezia lui Ion Horea nu e colorată confesional, întrucât nu expune elemente ritualice și ceea ce trebuie remarcat e că poetul nu are în vizor o anumită grupare confesională, iar în acest sens, criticul Al. Cistelecan sesizează că „religiozitatea poetului n-are nimic de amvon, păstrând concretețea și directitatea unei experiențe de iluminare personală.”⁶

Ion Horea apare, nu de puține ori, în ipostaza unui *homo religiosus*, aflat la vârsta mărturisirilor decisive. În volumele sale de poezii, discursul capătă accente argheziene, invocând coborârea divinității într-un cadru rustic ardelenesc și limitat „ce coboară transcendentul fără solemnități emfactice printre lucrurile și actele de fiecare zi”⁷, ilustrând astfel un creștinism de sorginte patriarhală: „Doamne, cel dinspre cotețe, din poiată, din ocol, / Pe făpturile ogrăzii din vecii de veci comornic, / Așteptat în jurul mesei, bănuț în blidul gol, / Doamne-al laptelui cu spumă din șistarul pus pe vatră, / Al nutrețului din iesle și-al făinii din lădoi, / Al vestirilor de-afară când la poartă câinii latră / Și-al tăcerii, după cină, când te știm mai lângă noi... .” (*Dacă toate-s ale tale...*) Relația dintre om și Divinitate nu este doar ascendentă, ci și descendentă, deoarece coborârea lui Dumnezeu pe pământ e imaginată conform concepției lui Boga, *eu știu că veșnicia s-a născut la sat*: „Dumnezeu mă așteaptă în poartă. / Umbra lui n-a căzut încă. / O cumpănă ține găleata de toartă, / uitată în zarea adâncă... (*După lege*) Viața își revelează caracterul ei sacru, iar Dumnezeu este văzut peste tot: „Ori numai El e-n toate, pe care-l văd, / urmându-l, / Desculț, pe drumul țării, de când, nici nu mai știu, / El în vecie Tatăl și eu vremelnic fiu, / S-ajungem unde-i locul de nuntă și comăndul”(Psalm) Apare, de asemenea, motivul evanescenței divinului în micile fapte, prin metafora fluturelui, a cărui devenire și al cărui zbor trimit la Moartea, Învierea și Înălțarea Domnului: „Am omorât un fluture-nainte / De-a îndrepta spre tine-o rugăciune. / Ai fost cumva în zborul lui? Dar spune, / Să înțeleg, cerescule părinte!” (*Am omorât un fluture...*) Imaginile sunt echivoce, undeva cade umbra Domnului „- Doamne, umbra ta căzută peste casă nu e alta / Decât umbra coborâtă pe Golgota-n ziua sfântă”, alteleori „păienjenul te țese, răsărit pe oareunde / Și când praful feței tale se așterne peste lucruri.” (*Doamne, nu lăsa să treacă*) Nu lipsesc nici acele întrebări fără răspuns din Psalmii arghezieni „Și numai eu sunt ros de-aceiași neînțeleasă întrebare” (*Am obosit să te mai caut...*) și obositoarele căutări ale unui Dumnezeu ce apare figurat ca fiind distant, un *deus absconditus*, care se furișează în spatele ușii: „Odată, Doamne, am venit la tine / Și tu-n puterea ta, știai că vin, / Dar m-ai ținut la gard ca pe-un străin / Și ușa casei ai închis-o bine. // Am priceput că vrei să mă închin. / Și-atunci m-am închinat cum se cuvine / Dar ceasurile mele-s prea puține / Și eu în fața ta sunt prea puțin. // Ai dezlegat și câinii prin ogradă / Când oi veni la poartă să mă vadă / Și-nspăimântat de gura lor să fug. // Nu vream să-ți cer nimic. Și aveai destule / În grajduri, în ocoale, în pătule, / Iar în hambar, bucate din belșug.” (104.) La fel ca la Arghezi, versurile

⁵ Dorin Borda, *Întâlnirea poeziei cu rugăciunea* în *Cuvântul liber*, nr. 856, 30 august, 2011

⁶ Al. Cistelecan, „Pillatieni ateii și convertiți” în *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, nr. 1 /2002, p. 27

⁷ Ion Pop, „Un neotraditionalist: Ion Horea” în *Tribuna*, an XI, 1-15 iunie, 2012, p.10

conturează o lume în care se simte acut absența divinității și epuizarea provocată de truda căutării „Am obosit să te mai caut pe unde nu mai umblă nime, / Când văd că alergarea lumii-i pe alte drumuri și poteci. / În mine, Doamne, adevărul e-o foarte mare-ntunecime / Și nu mă văd să-ți ies în cale chiar când o fi, de-o să mai treci.” (*Am obosit să te mai caut...*) Cerul e gol, iar Dumnezeu nu răspunde sfâșietoarei rugăminți pe care i-o adresează omul: „Nu-i nimeni dincolo! Inele-n cădelniți pot oricât să suie / Cu șarpele ce-nghite săbii infernu-i o scamatorie. / E-un adevăr numai al celui batjocorit și prins în cuie / Pân' la povestea înălțării și la credința c-o să-nvie. / Încolo, suntem iarăși singuri și ne rotim în spații mute... (*Nu-i nimeni dincolo...*) Muțenia lui Dumnezeu e „lipsa oricărui semn din partea lui într-o lume în care totul e semn”⁸: „Te-ntreb și eu ca mutul. Tu însuși ești un mut. / Altfel măcar prin semne ai mai vorbi cu mine. / Prin semne ni se-arată hotarul cunoscut / Când lumânări de ceară încep să se termine.” (*Nu vreau să te mai supăr...*), și îi prvoacă psalmistului o suferință ontică. Căutările sale mențin credința aprinsă și îl salvează atunci când ajunge în impas. Însă, nu își pierde speranța atunci când nu primește răspunsuri, ci se roagă: „Doamne, gândul meu la tine se înalță și se roagă, / Lasă-i sufletului semnul să te știe unde ești. / Sunt bogat ca o grădină și pustiu ca o pârlăoagă, / Cu blestemul tău în sânge, ros de patimi pământești. / Obosit peste măsură de urale și de predici / Mai aștept să-mi vii acasă, când îi vrea, că-mi ești stăpân.” (*Doamne, gândul meu...*) Rugăciunea este calea de comunicare și poate fi mântuitoare, căci „Dumnezeu îmbrățișează Totul, dar el nu este Totul; la fel Dumnezeu îmbrățișează Sinele meu, fără a fi acesta. Din dorința acestui inefabil pot să-l rostesc pe tu în limba mea, cum fiecare poate s-o facă în a lui; din dorința acestuia există Eu și Tu, există dialog, există limbă; există Spiritul, al cărui act originar este ea, există în eternitate Cuvântul.”⁹ Poetul trăiește într-o continuă foame sacră și tânjește după unirea cu divinitatea, rugându-se pentru credință, când pe un ton arghezian: „Carnea mea te mustră, gândul meu te cere. / Ce-mi cobori în suflet, Doamne, de usucă / Și de ce în sânge mi-ai turnat otravă, / De mă simt prin lume tot mai mult pe ducă, / Umilit în vreme și străin de slavă?” (*De la tine, Doamne*), când pe unul eminescian: „Afară-i vânt și ploaie și frunză scuturată / Și umbra înserării atârână prin copaci. / Aș vrea să mă închipui cu tine înc-o dată / De-ar fi din depărtare măcar un semn să-mi faci.” (*Afară-i vânt și ploaie*) Ipostaza de „om ros de patimi pământești” și subordonat Stăpânului e atenuată imediat de gesturi prietenoase, care umanizează relația: „Doamne, mămăliga-i fiartă și-aburește lapte-n blide, / Lampa-ncepe-a pâlpare, semn că-odată o să vii, / Să vedem cum ușa casei ca-n minune se deschide / Și te-alegi ca o lumină dintre morți și dintre vii” (*Doamne, gândul meu*) Versurile se dovedesc a fi o mărturisire directă a luptei între acceptarea și negarea existenței lui Dumnezeu, o meditație „când cu timide ecouri dintr-o gândire de tip nihilist, când cu umilința și bucuria simple a unui credincios oarecare.”¹⁰ Întrebările sale sunt, de fapt, întrebări ce nu așteaptă neapărat un răspuns, ci exprimă o stare de neliniște, iar adevărata credință înseamnă ardere, mistuire, adică acel *mysterium tremendum*.

Psalmistul îl așteaptă la nesfârșit și încearcă să-L regăsească în natură, care e pătrunsă de energia lui Dumnezeu: „Grauri cad în pâlcuri și se-ntorc, fuioare, / Viile pe dealuri nu mai au prea mult, / Înc-o lună, două până-o să coboare / Duhul tău în beciul reavăn și ocult. / O

⁸ Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1979, p. 167

⁹ Martin Buber, *Eu și tu*, Traducere din limba germană și prefață de Șt. Aug. Doinaș, București, Editura Humanitas, 1992, p. 124

¹⁰ Iulia Argint, „Nuanțele nostalgiei” în *România literară*, an XXXVII, nr. 22, 9-15 iunie 2004

mai sfântă vreme decât asta nu e, / Plină de arome și culori cerești, - / Strugurii-și arată fața lor gălbuie, / Mustul poate curge tulbure în cești, / Piersicile-și spală pufu-n ploi grăbite, / Încă nu-s a toamnă ploile târzii / Și se-ntorc din câmpuri ciurzile de vite - / Poate asta-i ceasu-n care o să vii!” (*Doamne, seara asta...*) Roadele pământului devin „imagini obsedante, recurente și, mai ales, elocvente prin caracterul lor arhetipal”¹¹ și reprezintă mărturii ale sacralui, belșugul fiind un dar, iar poetul își exprimă uimirea în fața *cornului abundenței*. Natura „nu manifestă, așadar, Sacrul – cum credeau apologeții naivi ai divinității – ci îl trădează, în dublul sens românesc al cuvântului.”¹² În acest sens, Sacrul apare într-o ipostază a fecundității absolute, care reprezintă un mesaj divin adresat omului.

În ceea ce privește raportul *Eu-Tu*, de remarcat e maniera în care poetul se poziționează uneori, aproape simetric față de Dumnezeu: „Atunci când o să-mi bată ceasul, ori prea târziu ori prea devreme, / Numai iubirea poate spune, cea tipărită-n trupul meu, / Și voi veni să-ți stau în față și eu cu brațul de poeme / Să nu te miri dacă de-o viață m-am măsurat cu Dumnezeu.” (*Ascultă-mi, Doamne rugăciunea...*), stabilindu-se astfel, fie un raport de egalitate ca de la creator la creator, fie o concurență amicală, poetul „cerând dovezi ale Facerii lumii și aruncând în joc dovezi ale facerii poemului”¹³: „Doamne, tu în șapte zile ai făcut / Cerul și pământul și suflarea toată. / Poate ieși în mână un tipar de lut / Și-mi arăți și mie când îl pui pe roată / Cumu-i ca în glumă, sufletul tăcut / Să se poată face pasăre ori floare / Ori să mi se pară un necunoscut / Care parcă-nvie, care parcă moare.” (*Poate chemi un înger...*) Lumea creată poartă amprentele Marelui Artist, așa cum versurile poartă trăirile creatorului lor. Poetul vede în Dumnezeu însuși Verbul, și anume Facerea lumii. Prin urmare, diferența dintre cei doi o face puterea executivă, „Cu tine însuși nu-i o glumă să te încaieri și să lupți”, care bineînțeles că aparține Creatorului: „Se apropie de mine somnul. Aș vrea să dorm, dar tot mai dibui / După cuvântul meu, să sune ca Verbul tău de la-nceputuri.” (*După cuvântul meu*) La fel cum omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu „Chipul tău în mine numai, scrie-n Biblie că l-ai pus”, tot așa și creația artistică este posibilă doar ca sinergie a omului cu Marele Artist: „Cât am crezut că pot fi singur cu albul foi, de omături, / Legat cu fire ce se iartă cându-i păcatul săvârșit / Și tu să-mi ții în mână mâna și să rămâi cu mine-alături / Și eu să nu-ți mai supăr gândul și să mă ierți dac-am greșit! / Și-am înțeles că ziua-ntreagă e ziua mea fără hodină / În care versuri chinuite se vor ivi din când în când...” (*Parcă plătindu-ți ne-ndurarea...*) Alteori, poetul tinde spre o prezență a lui Dumnezeu lipsită de însușiri divine, cu care să stabilească o relație apropiată, de la egal la egal, de bun vecin cu care să tăifăsuiască: „ca doi vecini să stăm la poartă/ Și să ne spunem una, alta, de ce mai trebuie făcut” sau chiar de prieten, alături de care să cutreiere pământul „ca doi copii, în buzunare cu floarea-soarelui, desculți, / Și depărtarea ta de taină ca într-o glumă s-o înlături / Iar eu să-ți spun mai de-ale mele și tu să poți să mă ascuți.” (*Și dacă ne-am cunoaște bine...*) Întâlnim și ipostaza unui Dumnezeu „adus în vecinătatea simplă a mesei de scris și somat să-și probeze umanitatea”¹⁴: „Iată, stau la masă, scriu o rugăciune, / Doamne, ieși în lume și închide poarta / Poate se întâmplă, totuși, o minune! (*Mai cioplește-o cruce...*) Ceea ce impresionează în psalmi e tonul familiar „Suntem alături, Doamne, și pari să-mi fii

¹¹ Iulian Boldea, *Metamorfozele textului*, Tg-Mureș, Editura Ardealul, 1996, p. 10

¹² Nicolae Balotă, *op. cit.*, p. 206

¹³ Irina Petraș, „Un poet al locuirii definitive” în *România literară*, an XLIII, nr.19, 13 mai 2011

¹⁴ *Ibidem*

asemenea”, cu unele inflexuni de „urlet arghezian surdinizat”¹⁵: „Vreau să te știu aproape, să nu-mi mai fie frică / În fața ta, Săpâne, că o să dau de bai, / Să văd în urmă praful când treci, că se ridică, / Și să mai cred că parcă ceva mă întrbai... (*Vreau să te știu...*) În trasarea relației dintre om și Divinitate, filosoful Martin Buber afirmă că „Omul aspiră să-l aibă pe Dumnezeu; el aspiră să-l aibă continuu în timp și spațiu. El nu vrea să se mulțumească cu indicibila confirmare a simțurilor, el vrea s-o vadă extinsă ca ceva ce poate fi oricând reluată și manevrată ca o continuitate perfectă, temporală și spațială care să dea vieții sale o siguranță în orice loc și orice clipă.”¹⁶ În căutările sale nestăvilite ajunge să îl găsească pe Dumnezeu ascuns în sine, în stare taborică: „pe urmele lui Dumnezeu, prin cosmice infinituri, / Să mă întreb de ce-l caut, Dumnezeu e în mine...” (*Hălăduiri*)

O altă tematică a psalmilor și a rugăciunilor lui Ion Horea o reprezintă relevarea spiritualului contaminat de tot mai vulgara contemporaneitate. Anxios și afectat de conștiința tragică a secolului, „scriitorul implică prin tematica abordată sensibilitatea cititorului contemporan tocmai pentru ca, ulterior, să o canalizeze într-un demers constructiv al gândirii dialectice.”¹⁷ Constatând existența unui „rău al secolului”, pe care îl exorcizează, în poezia *Orient*, poetul se lamentează, chemându-l în ajutor pe Noe, pentru a salva lumea amenințată de umbrele morții și de forțele urii: „Din greul apelor tumult / Întoarce-te, bătrâne Noe, / Sub ploi de foc, nu peste mult / De arca ta va fi nevoie, // Să umplem până nu-i târziu / Menajeria plutitoare, / Închipuind pământul viu, / Cu tot ce bucură și doare.

Dispariția sacrului și semnele mistice ale stingerii sunt redată plastic, poetul trăind cu nostalgia paradisului pierdut, care oricum a ajuns să fie ruinat. Satul, peste care s-a abătut potopul, devine „simbolul pustiirii, al dezastrului sufletesc împins la hotarele spaimei”¹⁸: „Dar prin ograda goală nici urmă de bărbat, / Nici câinele să latre, la locul lui, legat. / M-apropii de fântână, pe unde-am mai trecut / Cu duhul peste ape, cândva, la început. / Fără găleată, strâmbă, stă cumpăna-n apus. / Și nici un cuib sub streșini, și nici un semn de sus.” (*Nu intru*) Imaginile fântânii părăsite, cu cumpăna strâmbă și cea a lui Iisus uitat „pe-o tablă ruginită”, redau tristețea poetului, provocată de sentimentul retragerii divinului din lume. În creștinism, apa simbolizează elementul care a stat la baza genezei, fiind asociată cu Sfântul Duh, care la începuturi „se purta deasupra apelor” însă la Ion Horea, uneori își pierde proprietățile și devine un agent nimicitor. Motivul fântânii părăsite, întâlnit și la Blaga sugerează lumea modernă desacralizată care s-a distanțat de adevărul primordial. Imaginile care redau extincția lumii, au în unele poeme accente expresioniste. E vorba de un „expresionism de atelier”¹⁹, prin intermediul căruia, poetul înfățișează „o viziune de coșmar pe care o contracarează cu propriu-i bun simț și cu o morală tonică, a speranței și încrederii.”²⁰ Destrămarea lumii este inevitabilă și poetul devine martorul unei apocalipse, orașele fiind invadate de cirezi care pășunează piatra și rumegă hârtii, de herghelii mânate de haite de câini, care caută cu disperare „o margine de apă” și a căror nechezat asurzitor zguduie orașul: „În grohăiri ies turme din zarea de nămoluri / și vin din Bărăgan și intră peste tot, / se scarpină de ziduri și se

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ Martin Buber, *op. cit.*, p. 142

¹⁷ Tatiana Rădulescu, „Poezia ca sinteză” în *Viața românească*, nr. 1, 1984, p. 83

¹⁸ Al. Andriescu, *Relief contemporan*, Editura Junimea, 1974, p. 38

¹⁹ Al. Cistelean, *op. cit.*, p. 24

²⁰ *Ibidem*, p. 24

trântesc în goluri / și macină cenușa asfaltului în bot. // E-o răzbunare-a firii ori ceasul de pe urmă? / Comunele sunt mute și turlele-au pierit, / o flacăra se lasă și-n praful zilei scurmă / și nimeni nu-i să spună de-a fost ori a murit. / De ce mai cauți mâna care-ar putea să-ți deie / un bruş din coasta prinsă de un pociumb ceresc, / întors de la-nceputuri de veac pe sub grindeie, / pe care ploi îl sfarmă și geruri l-întăresc? / Și Pleasna despletită cu pocnet și sudalme, / de ce-i mai cauți urma în scama unui nor, / să-ți usture obrazul și ceasurile calme / când uiți de soarta scrisă-n pământul tuturor?” (*Pleasna*) Se observă că imaginile la care apelează poetul pentru a transmite sentimentul de spaimă, „pociumb ceresc”, „grindeie”, „pocnet” și „sudalme” țin de recuzita rustică, iar apocalipsa dezlănțuită e „discursivă, fără vigoare plastică, înspăimântând mai degrabă prin diligență decât prin forță, ostentativă și premeditată, mai mult un exercițiu didactic decât o viziune cutremurată.”²¹

Desacralizarea lumii e resimțită acut de poet și sesizează că distanțarea oamenilor de tot ceea ce înseamnă spiritualitate e rezultatul principiului acestora de a-și conjuga viața cu verbul *a avea*: „Doamne, omu-i lacom, nu-i ajunge traiul / Și ar tot mai strânge pungă lângă pungă / Și mereu se teme că-l ajunge baiul / Și nu știe moartea când o să-l ajungă.” (*Mai cioplește-o cruce...*) Ion Horea contemplă această lume bizară prin lupa unui *Ecleziast* modern. Ritmul galopant, în care e antrenată lumea de azi, nu poate substitui vechile repere spirituale, dar nici să formuleze și să implementeze altele. Soluția pe care o propune Ion Horea ține de o *metanoia* lăuntrică, ce presupune întoarcerea către Dumnezeu, pentru a-ți regăsi ființa autentică și eul adevărat. Apare, de asemenea, și o ruptură între imaginea lui Dumnezeu *de-atunci*: „când toți ieșeam la poartă și toți eram copii / Și tu iubeai copiii pe-atuncea, pare-mi-se, / Atunci o rugăciune suna ca un colind / Și-un muc de lumânare suia în cer lumină” și cea *de-acum* când „e rupt hotarul și lumea-i în cetăți, / de ziduri cercuită, de patimi și uitare, / De la o zi la alta pierim în alte dăți / Și n-avem cui să cerem nici milă, nici iertare, - / Cât ai rămas în mine-i un praf neodihnit / Din lutul altădată muiat la tine-n palmă...” (*Norocul de-a rămâne*) Lipsa de reacție a lui Dumnezeu și aparenta sa neimplicare conduce la configurarea unui alt avatar al sacrului în imaginarul poeziei lui Ion Horea, și anume a aceluia de *deus otiosus*. Puterea Sa asupra lumii este pusă la îndoială, deoarece Dumnezeu ajunge să aibă aceleși temeri ca și ale omului: „De ce nu spui când o să fie ceasul? / Ori te ferești și tu ca de osânde / Să nu te-aștepte gloatele flămânde / Și cei ce vor să-ți mai audă glasul, / Ori ocolești bisericile multe / crescute ca ciupercile-n pădure, / Care-ar dori măcar să mai asculte / tot ce-n tre ele nu mai vor să-ndure? / De vrajba, de veninul strâns prin vremuri, / de câtă silă spusă-ntru credință, / Te temi că-ai fi și tu să te cutremuri / Cuprins de-nfiorări și neputință?” (*De ce nu treci prin lume...*) Jalea cosmică e accentuată și de motivul sacru al clopotelor, care „se sparg în țandări și se-aud în Aleluia”, sunetul lor anunțând fragilitatea existenței umane.

Dăre de îndoială apar și în privința vieții omului, poetul punând sub semnul întrebării dacă lumea în care trăim e rezultatul muncii divine sau al hazardului: „Prin lume-și duce jugul fiecare, / De un destin făcut ori la-ntâmplare, / În viața asta, dulcea, amăruia.” (*Povara mea o duc...*) Dumnezeu care nu se arată, creează în jurul său o aură de mister. Respingând ideea inexistenței Divinității, căutările poetului nu încetează, ci devin mai stăruitoare, atitudine ce îl apropie de Arghezi, ambii cerând semne. Cu toate că, uneori, se lasă pradă prădă

²¹ *Ibidem*, p.24

incertitudinilor, căutând dovezi ale existenței lui Dumnezeu, eul poetic simte transcendența. Uneori, se arată, alteori se camuflează, dar nu e ca la Arghezi o existență ipotetică, supusă oricând contestării, ci un interlocutor care refuză să se manifeste și să răspundă la provocări. Există situații, în care poetul îl acuză pe Dumnezeu, de faptul că are o atitudine amenințătoare față de muritori, fiind lipsit de milă: „Iubirea ta de oameni în zadar ne / Aduce-n lume dacă tot ameninți / Iubirea mea cu flăcările joase / Din Iad, cu legi, cu pedepsiri și temniți!” (*Trufia ta de pământean...*)

Unele creații fac trimitere la scene biblice, și în special la imaginea dramatică a jertfei hristice, descrisă în mod naturalist. Conștiința lirică se identifică cu Hristos pironit pe cruce: „Sunt răstignit pe-o cruce cu slabe-ncheieturi / Și-n jurul meu tâlharii suiți pe alte lemne / Adeveresc în legea nedreptei lor naturi / Că nici eu nu sunt altfel și nu port alte semne. / O să-mi coboare trupul pe-o scară, în curând, / Femeile să-l plângă și să-l albească-n fașe.” (*Nu vreau să te mai supăr*) Poetul vede în răstignirea și suferința lui Iisus ca fiind unicul semn ce atestă existența Tatălui în lume. Cuiele, cu care Iisus a fost fixat pe cruce, au rolul de a comunica memoriei colective pătimirea lui Hristos și prețul care s-a plătit pentru domolirea dreptății divine ofensate: „Dar, pe cruce lasă-i, Doamne, trupul, cât o fi să steie, / Dar piroanele din carne lasă-le bătute-n lemn, / Ca în fața lor să vadă neam de om și de femeie / Suferința ce ni-i dată despre tine, unic semn.” (*Doamne al moliei și-al găzei...*) Rob al îndoielii, poetul se închipuie, chiar și în postura lui Petru, care s-a lepădat la cântatul cocoșului de trei ori de Iisus: „Dar în curând cocoșii cântă și eu trădez a treia oară / Credința mea întru minunea ce s-a-ntrupat între măslinii / Care și astăzi poartă-n trunchiuri sărutul Iudei ce-nfloară / Și întrevăd pe frunte urma pe care-aveau s-o-mpungă spinii... (*Dac-aș veni...*)” Însă, spre deosebire de Petru, poetul ezită să se dezică de Iisus și se vrea alături de El: „Culcat pe-o mână doar de paie, cum altfel nici se poate spune / Și coperit c-un colț de noapte și încălzit c-un soi de zeghe. / Să fiu în drumul tău drumarul, să fiu la masa ta paharnic, / Din trupul tău să rup și miezul, să-l moi în sângele din cupă / Și când arunci în mare plasa să fiu alături cel mai harnic.” (*Dac-aș veni...*) Versurile redau o iconografie a „Cinei cea de Taină” în care poetul se împărtășește cu însuși Trupul și Sângele lui Iisus Hristos, reiterând gesturile din Evanghelie ale Mântuitorului și ale ucenicilor: „Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și, dând ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat zicând: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor.” (Matei XXVI, 26-28) Decorul, în care e așteptat Iisus, e compus din elemente ale universului rural-gospodăresc: „Și ca la Cina cea de Taină am adus în casa dinainte / Pe fața albă cârpătorul și mămăliga prea fierbinte / Care te-așteaptă s-o dezvălui acoperită c-un ștergar.” (*În noaptea asta...*)

Marcat de imaginea începuturilor lumii, Ion Horea lasă impresia în unele poezii că a fost martor la geneză, cultivând mitul ancenstral al protopărinților, Adam și Eva, care neascultând de porunca lui Dumnezeu au fost alungați din rai: „Din același lut făcute-s toate, ție la-ndemână, / Și-n aceeași colonie, sfătuind, le-ai așezat, / Și nici una dintre ele nu părea că mai amână / Ceasul poamei interzise, locul marelui păcat - / Cum de lor le-ai dat și dreptul tău ascuns să se-nmulțească, / Și să mușine prin lume, cum le știi din veci în veci, / De la gâza pricepută-n legea ta dumnezeiască, / De la taurul și vierul pân-la turma de berbeci?” (*Doamne-al moliei și-al găzei...*)

Ceea ce apropie poezia lui Ion Horea de cea a lui Lucian Blaga e misterul universal, pe care ambii sunt preocupați să-l adâncească, potrivit cunoașterii luciferice al cărei obiect e întotdeauna „*un mister care de o parte se arată prin semnele sale și de altă parte se ascunde după semnele sale*”²²: „Când ai făcut să iasă gâze, să zboare, iuți și minuscule / Ori când mi-ai pus în carne viermii pe care-i cresc și îi cultiv, / Pe cine-ai căutat anume, ce meșteri ai avut și scule, / Împerechind nevoi și patimi în stupul tău definitiv? / E-o-ncăierare scrisă-n lege pe vechi tablii cuneiforme / Și-n hieroglife-i o poveste ce se arată-n rânduri lungi, / Când ai făcut să se ridice și piramidele enorme / Până la vârfuri unde numai tu ai puterea să ajungi.” (*Ne-ntoarcem prin povești*)

Preocupat de căutarea permanentă a divinității, Ion Horea devine un simbol al omului modern care dorește să primească semne, precum apostolul Toma. Mărturisește că nu l-a căutat pe Dumnezeu nici prin cărți, nici prin biserici „Și nu tresar când sună clopot și nu răspund când bate toacă / Și nu-n aghiazmă-ți caut duhul, nici fața-n fumul de tămâie”, ci L-a căutat în „ritualuri mai presuse și cuvântări tăcute-n lucruri / În care văd ce nu se vede și cred ce nu se înțelege.” (*Mă las acoperit...*) E vorba de existența unei cunoașteri greu de înțeles „care previne, presimte, e o părere a simțirii, deloc idee, e un *pipăit* al sufletului. E o infuzie pe care mintea nu o poate defini și care – sentiment al prezenței, tremur existențial – e singurul semnal al unui *mysterium tremendum*.”²³

Bibliografie:

- Andriescu, Al., *Relief contemporan*, Editura Junimea, 1974.
- Argint, Iulia, „Nuanțele nostalgiei” în *România literară*, an XXXVII, nr. 22, 9-15 iunie 2004.
- Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1979.
- Boldea, Iulian, *Metamorfozele textului*, Tg-Mureș, Editura Ardealul, 1996.
- Borda, Dorin, „Întâlnirea poeziei cu rugăciunea” în *Cuvântul liber*, nr. 856, 30 august, 2011.
- Buber, Martin, *Eu și tu*, Traducere din limba germană și prefață de Șt. Aug. Doinaș, București, Editura Humanitas, 1992.
- Cistelecan, Al., „Pillatieni atei și convertiți” în *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, nr. 1 /2002.
- Jinga, Constantin, *Biblia și sacrul în literatură*, Colecția „Episteme” 2, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2001.
- Mazilu, Dan Horia, în *Cuvânt înainte la Antologia 1700 de ani de poezie religioasă*, Alba Iulia, Editura Ager, 2003.
- Otto, Rudolf, *Sacrul. Despre elemental irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul*, în românește de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.
- Pantea, Aurel (coord.), *Sacrul în poezia românească*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006.

²² Lucian Blaga, *Trilogia cunoașterii II. Cunoașterea luciferică*, București, Editura Humanitas, 2003, p. 23

²³ Nicolae Balotă, *op.cit.*, p. 202

- Petraș, Irina, „Un poet al locuirii definitive” în *România literară*, an XLIII, nr. 19, 13 mai 2011.
- Pop, Ion, „Un neotraditionalist: Ion Horea” în *Tribuna*, an XI, 1-15 iunie, 2012.
- Rădulescu, Tatiana, „Poezia ca sinteză” în *Viața românească*, nr. 1, 1984.
- Vasile, Geo, „Iconografie transilvană” în *România literară*, an XXXIX, 30 iunie, 2006.
- Vintilescu, Petre, *Poezia imnografică*, Cluj-Napoca, Editura Renașterii, 2005.